

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä laeiksi työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta ja työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunta on 31 päivänä toukokuuta 1994 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 106 laeiksi työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta ja työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 7 päivänä kesäkuuta 1994 valiokuntaan lähettämän ed. Rimmin ym. lakialoitteen n:o 41 laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina työministeri Ilkka Kanerva, apulaisosastopäällikkö Matti Toivainen sosiaali- ja terveysministeriöstä, osastopäällikkö Kaarina Ronkainen ja lakimies Elise Häivälä kansaneläkelaitoksesta, asiamies Pekka Piispanen Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, tutkimussihteeri Mirja Janérus Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, asiamies Riitta Wärn Liiketyönantajain Keskusliitosta, sosiaalisiihteeri Veikko Simpanen Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:sta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck Akavasta, konsultti Pekka Borg Helsingin kaupungin edustajana, kassanjohtaja Seppo Berg Metallityöväen Liitosta, kassanjohtaja Seppo Niininen Rakennustyöväen Työttömyyskassasta, kassanjohtaja Laura Palokangas Työttömyyskassojen Yhteisjärjestöstä, kassanjohtaja Ranja Nenonen Terveysturva- ja Työttömyyskassasta, hallituksen jäsen Markku Kekäläinen Valtakunnallisesta Työttömien Yhteistointajärjestöstä ja leipomoammattiosaston työntekijä Päivi Uljas Kaveria ei jätetä -projektista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan työttömyysturvan sovitellun päivärahan määräytymissääntöjä muutettavaksi maksatusviiveiden vähentämiseksi. Tämä tapahtuisi käyttämällä sovitellujaksena tarvittaessa neljää kalenteriviikkoa lyhyempääkin aikaa.

Lakialoitteessa n:o 41 ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvalain 17 §:n 1 momentin 5 kohta, jolloin työttömänä olevat vähemmän kuin kuukauden kestävänsä kokoaikatyön vastaanottavat siirtyisivät sovitellun päivärahan piiristä järjestelmään, jossa he saavat työttömyysturvaa sovittelemattomana työttömyyspäiviltä. Edelleen ehdotetaan hallituksen esitykseen n:o 106 liittyen, että sovitellun päivärahan ja suojaosan ylittävän osan yhteensovituksessa käytettäisiin 80 prosentin asemesta 70 prosenttia ja että hallituksen esityksen n:o 106 toisen lakiehdotuksen mukainen 19 §:n väliaikainen muutos hyväksyttäisiin.

Valiokunta edellyttää, että hallitus yhteistoimin työmarkkinaosapuolten kanssa kehittää työttömyysturvajärjestelmää siten, että se yhteensovitetaan työntöön ja opiskelun kanssa aktiivisuuteen ja lyhytkestoisen työn vastaanottoon kannustavaksi kokonaisuudeksi. Työllisyysasetusta ja harkinnanvaraisten työllistämistukien myöntämisperusteita on muutettava siten, että lyhytkestoisten työsuhteiden vastaanottaminen ei estä työllistymistä työllistämistukien avulla. Sovitellun päivärahan järjestelmä on uudistettava oikeudenmukaiseksi eri palkansaajaryhmien kesken.

Ongelmat työttömyysturvan sovitellussa päivärassassa ovat syntyneet muun muassa palkkatodistusten kohtuuttomista odotusajoista. Valiokunta pitää tärkeänä hallinnollisia toimia päivärahojen maksatusten nopeuttamiseksi.

Taloudellisesti olisi aina oltava kannattavaa ottaa vastaan työtä. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus kiireesti saattaa loppuun niin sanotuja harmaita työmarkkinoita koskevan selvitystyön ja ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää halli-

tuksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuttamattomina.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 1994

Edelleen sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 41 sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori (osittain), Hiltunen, Kauppi-

nen, Kuittinen, Muttillainen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puisto, Stenius-Kaukonen ja Vehkaoja sekä varajäsen Koistinen.

Vastalauseita

I

Hallituksen esityksessä n:o 106 ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalain sovitellun päivärahan määräytymissääntöjä siten, että maksatusviiveet vähenevät ja että sovitellun päivärahan enimmäiskesto pidennetään tietyin osin. Muutokset ovat tarpeellisia. Ne edesauttavat lyhytkestoisen työn vastaanottamista.

Kun soviteltua päivärahaa koskevia säännöksiä uudistettiin syksyllä 1993, nostettiin yhteensovitusprosenttia aiemmasta 75:stä 80:een. Uusi yhteensovitusprosentti on kuitenkin osoittautunut liian korkeaksi, jos pyrkimyksenä pidetään sitä, että osa-aikaisten ja lyhytkestoisten töiden vastaanottamista kannustetaan silloin, kun ko-koaikaista työtä ei ole saatavilla. Ongelma kärjistyy myös verotuksen vaikutuksesta.

Yhteensovitusprosentin nosto ja lyhennetyt työviikon ottaminen yhteensovituksen piiriin on johtanut myös siihen, että monissa tapauksissa oikeutta päivärahaan ei ole, jos henkilö tekee kolmi- tai nelipäiväistä työviikkoa.

Ongelma voitaisiin ja se tulisi poistaa alentamalla yhteensovitusprosentti 70:een.

Laskennallisesti muutos aiheuttaisi noin 200

miljoonan markan bruttolisäyksen työttömyysturvamenoihin. Verotuksen vaikutuksesta nettolisäys on huomattavasti pienempi. Lisäksi muutos edesauttaisi sitä, että yhä useampi työtön hakeutuisi satunnais- ja osa-aikatyöhön. Tällöin kustannusten nousu olisi erittäin vähäinen, korkeintaan 100 miljoonaa markkaa.

Asian käsittelyn yhteydessä on myös ehdotettu työttömyysturvalain 17 §:n 1 momentin 5 kohdan poistamista laista. Tästä ei kuitenkaan ole työmarkkinajärjestöjen kanssa neuvoteltua yhteistä esitystä. Yhdymme valiokunnan mietinnössä olevaan asiaa koskevaan lausumaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ensimmäisen lakiehdotuksen 18 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

18 §

Sovitellun työttömyyspäivärahan suuruus

Soviteltua työttömyyspäivärahaa maksetaan siten, että päiväraha ja 70 prosenttia saadun tulon siitä osasta, joka ylittää 750 markkaa (suojaosa),

voivat kuukaudessa yhteensä nousta määrään, joka päivärahana muutoin olisi voitu maksaa. Sovittelujaksona voidaan käyttää myös neljää peräkkäistä kalenteriviikkoa, jolloin suojaosa on

sovitteelukaksoa vastaava osuus täyden suojaosan määrästä.

(2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 1994

Jouko Skinnari
Virpa Puisto

Kyllikki Muttilainen
Marjatta Vehkaoja

Ulla Anttila

II

Vuoden alussa voimaan tulleet soviteltua työttömyyspäivärahaa koskevat muutokset ovat saaneet voimakasta arvostelua osakseen. Ne ovat johtaneet päivärahojen maksatuksen viivästymiseen ja päivärahojen alenemiseen. Monet lyhennettyä työaikaa ja osa-aikatyötä tekevät ovat jääneet jopa kokonaan ilman päivärahaa työttömiltä päiviltä. Päivärahan maksatuksen viiveet ovat johtaneet kestävämpään tilanteeseen usein silloinkin, kun soviteltu päiväraha on hyvin lyhytkestoisien työn vuoksi aikaisempaa päivärahaa parempi.

Sovittelusta päivärahasta verrattuna kokonaan työttömiltä päiviltä maksettuihin päivärahaan voidaan todeta karkeasti seuraavat periaatteet:

— kun osa-aikatyön työaika on 80 prosenttia kokoaikatyöstä, soviteltu päiväraha on aikaisempaa päivärahaa huonompi, kun päivärahan perusteena oleva kokoaikatyön palkka on suurempi kuin noin 5 000 markkaa kuukaudessa,

— kun osa-aikatyön työaika on 60 prosenttia kokoaikatyöstä, soviteltu päiväraha on aikaisempaa päivärahaa huonompi, kun päivärahan perusteena oleva kokoaikatyön palkka on noin 4 000—5 000 markkaa kuukaudessa tai noin 6 200 markkaa kuukaudessa tai suurempi,

— kun osa-aikatyön työaika on 50 prosenttia kokoaikatyöstä, soviteltu päiväraha on aikaisempaa päivärahaa huonompi, kun päivärahan perusteena oleva kokoaikatyön palkka on suurempi kuin noin 4 000 markkaa kuukaudessa tai kuin vajaa 7 000 markkaa kuukaudessa tai suurempi,

— kun osa-aikatyön työaika on 40 prosenttia kokoaikatyöstä, soviteltu päiväraha on aikaisempaa päivärahaa huonompi, kun päivärahan

perusteena oleva kokoaikatyön palkka on suurempi kuin noin 7 500 markkaa kuukaudessa,

— kun osa-aikatyön työaika on 20 prosenttia kokoaikatyöstä, soviteltu päiväraha on aikaisempaa päivärahaa huonompi, kun päivärahan perusteena oleva kokoaikatyön palkka on suurempi kuin n. 12 000 markkaa kuukaudessa.

Työttömyysturvaa on nyt tasattu työttömien kesken niin, että vähän työtä tekeville on annettu vähän lisää, kun taas vähän enemmän, mutta kuitenkin vajaata työaikaa tekeville on otettu huomattavasti enemmän, jopa päiväraha pois kokonaan. Järjestelmää ei voi pitää oikeudenmukaisena, kun näin on tapahtunut jo varsin alhaisilta palkkatasoilta.

Hallituksen esitystä on perusteltu työttömyysturvan sovitellun päivärahan maksatusviiveiden vähentämisellä. Tosiasiassa hallituksen esitys vain laillistaa käytössä olleet maksatusjärjestelmät, mutta ei nopeuta maksatusta. Viiveet johtuvat useimmiten palkkatodistusten saannin viivymisestä ja virheistä.

Ehdotamme kumottavaksi työttömyysturvain 17 §:n 1 momentin 5 kohdan, jolloin työttömänä olevat vähemmän kuin kuukauden kestävä kokoaikatyön vastaanottavat siirtyisivät sovitellun päivärahan piiristä takaisin vanhaan järjestelmään, jossa he saavat työttömyysturvaa sovittelemattomana työttömyyspäiviltä. Tämä parantaisi alle kuukauden työsuhteita vastaanottavien päivärahaa useimmissa tapauksissa ja estäisi viiveet kaikissa tapauksissa.

Lisäksi ehdotamme, että sovitellun päivärahan ja suojaosan ylittävän osan yhteensovituksessa käytettäisiin 80 prosentin asemesta 70 prosenttia.

Voimaantulosäännöksessä ehdotamme suo-

jattavaksi päivärahan alennuksilta ne tapaukset, joissa paluu entiseen järjestelmään heikentäisi päivärahaa.

Lomautettujen aseman parantamiseksi ja toisaalta uusien käyttökelpoisten keinojen löytämiseksi lomautusten vähentämiseksi valiokunnan mietinnön kappaleessa 6 hyväksymään ponteen ehdotimme lisättäväksi: "Lomautuksen johdosta lyhennettyä työaikaa tekevien työttömyysturva on uudistettava siten, että työttömyyspäiväraha

maksetaan työttömänäoloajan perusteella ja samalla etsitään toimivat keinot lomautuskynnyksen korottamiseksi."

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 17 §:n 1 momentin 5 kohta,

sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1537/93), sekä muutetaan (poist.) 18 §:n 1—4 momentti,

sellaisina kuin ne ovat mainitussa 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (poist.), seuraavasti:

18 §

Sovitellun työttömyyspäivärahan suuruus

Soviteltua työttömyyspäivärahaa maksetaan siten, että päiväraha ja 70 prosenttia saadun tulon siitä osasta, joka ylittää 750 markkaa (suojaosa), voivat kuukaudessa yhteensä nousta määrään, joka päivärahana muutoin olisi voitu maksaa. Sovittelujaksona voidaan käyttää myös neljää

peräkkäistä kalenteriviikkoa, jolloin suojaosa on sovittelujaksoa vastaava osuus täyden suojaosan määrästä.

(2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1994. Lain voimaan tullessa maksussa oleva päiväraha maksetaan vähintään entisen suuruisena.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 1994

Marjatta Stenius-Kaukonen

Outi Ojala